

VISSZHANG

Az Est római tudósítója beszélgetést folytatott Gerevich Tiborral (okt. 13.) a modern művészetpolitikáról. Szóba került, hogy bizonyos körökben a nemzetietlenség vagy nemzetköziség vádjával illették a moderneket. Gerevich mosolyogva mondotta: „Ezt nem egészen értem. Éppen a legrégebbi magyar hagyomány, már Szent István óta, hogy mindig lépést tartottunk a világ legaktuálisabb eszmeáramlataival. Mátyás korában Magyarország átvette a renaissance művészetét és ekkor ez legalább is olyan modern volt, mint ma a kubizmus: Büszkének kell lennünk arra, hogy sohasem zártunk el a világ nagy új eszméi előtt ... Persze voltak mindig Kupa-vezérek is. Talán felesleges rámutatnom arra is, hogy a katolikus egyház mindig a legnagyobb mértékben felkarolta a modern művészetet. A nagy pápák mindig koruk legmodernebb művészeinek adtak megrendeléseket – és ma bauhausstílusú katolikus templomok épülnek Németországban“.

*

Császár Elemér írja a budapesti egyetemi tanárok boroszlói látogatásáról: „A boroszlói feledhetetlen hét lezajlott, de hullámai nem csöndesedtek le s talán sokkal messzebb gyűrűznek, mintsem előre gondoltuk. Az az érzésünk, hogy ez a Németországban lefolyt egyetemi hét sokkal többet jelent, mint két egyetem tanári karának baráti és tudományos kapcsolatát. Ebben a találkozóban sokkal nagyobb jelentőségű események foghatnak meg: két nemzet tudományának és két nemzet politikájának kapcsolata“. (Budapesti Szemle, 215: 148.)

*

„Tagadom, hogy egy gyár, mely az esztétikai szempont teljes mellőzésével, merően utilitárius szempontokból épült, csunya, sőt azt mondom, ritkábban csunya, mint sok-sok épület vagy szobormű, amely kifejezetten azért emeltetett, hogy szép legyen“. (Ferenczy Valér cikkéből, Nyugat, 1929:507.)

*

„Akadémiánk nem hírességek múzeuma és nem lesz nyugalombavonulási helye a kiváló embereknek“ – mondotta Mussolini az új olasz nemzeti Akadémia fölvató ülésén.

*

„Ha Csonkaország vagyunk, akkor szabjuk csonkaságunkhoz állami igényeinket is“ – mondotta a hercegprimás a kath. nagygyűlésen. (Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a lelkieken spóroljunk és ne építsünk iskolákat, vagy templomokat.)

*

Jean Sapène francia újságíró nyilatkozott a Magyar Hírlap munkatársa előtt a nacionalizmus és európaiság kérdéséről: „Amint ma a nacionalizmus magában foglalja a helyi provincializmust, úgy fogja a jövő Európa nemzetekfölöttisége összefoglalni a ma még ellentétben álló nacionalizmusokat. Mert a nacionalizmus meg fog maradni, csak sokkal tisztultabb formában. Meg kell őrizni az egyes nemzeteket, a nemzeti sajátosságokat, már csak azért is, mert hiszen az egységes európai művészet ezeken a különbözőségeken alapszik. Ha ezt elérjük, akkor például ha a magyar embert bárhol Európában meg fogják kérdezni, melyik nemzet fia, büszkén fogja mondani: Magyar vagyok, de ugyanolyan: büszkeséggel fogja erre a kérdésre a kontinens határain kívül hangoztatni: Európai vagyok“.

*

Úgy látszik ez a kérdés ma egész Európa intellektuális közvéleményét érdekli. Amedeo Giannini olasz államtitkár, aki nemrég nálunk járt, szintén ezt a kérdést tartotta szükségesnek egy interjúban fölvetni: „Igyehszünk olyan generációt nevelni, amely megérti a nagy olasz gondolatot, de ugyanakkor megérti Európa szívverését is. Mi fokozottan tanítjuk az olasz történelmet, de fokozottan tanítjuk Európa s a világ történelmét is, mert tűrhetetlen és szinte a komikum határán jár, hogy a történelmet mindenütt úgy tanítják, mintha a világ közepe a multban, a jelenben s a távoli jövőben egyaránt az a piciny darab föld, vagy épenséggel az a város lenne, amelynek falai között a tanítás folyik. Ettől a hamis egocentrikus szemlélettől a modern Olaszország teljes sikerrel igyekszik megszabadulni“. (Pesti Napló okt. 22.)

*

Mihelics Vid okos fejtegetéseiből idézzük a következőket: „Hibás az a fölfogás, hogy a katolikus irodalom az az irodalom volna, amelynek termékeit válogatás nélkül bárkinek kezébe adhatjuk. Magunk sekélyesítjük el a katolikus irodalmat, magunk kompromittátjuk azt és tesszük lehetetlenné fejlődését, amikor egynek tüntetjük föl az úgynevezett fehér irodalommal. A leghatározottabban el kell ítélnünk azt a terjesztési propagandát és azt az

ismertetési és bírálati alaptónust, hogy ez vagy az a mű valóban katolikus, minthogy a művet a serdülő lányok is nyugodtan olvashatják. A fehér irodalom, a fehér színház igen tiszteletreméltó és igen szükséges pedagógiai eszköz, de nem az irodalom és nem a színház, különösen nem a katolikus irodalom és nem a katolikus színház. Az irodalom az egész életet maradék nélkül igyekszik megrajzolni, úgy festi az embereket, amilyenek. Az a regény, amelyet fiatal lányok számára kívánnak, ritkán teljesít áldásos szerepet: egy hamis világ képzeivel, nem létező romantikával tölti be a lelküket és csak annál nagyobb a csalódásuk, amikor álmaikból kilépnek a valóságba“. (Megjegyezni való, hogy ezek a sorok a jezsuiták folyóiratában, a Magyar Kultúrában jelentek meg, 1929: aug. 15.)

*

Vass József a Szent Imre-kollégium jubileumán mondotta: „A Galilei-kör a kollegiumba tette át székhelyét és ide helyezték a rabbiképző intézet növendékeit. A kollégiumot pedig Szabó Ervin-kollégiumnak nevezték el. Az egyik napon egyik ifjú vöröskatonára felment a kollégium oromzatára és bakancsával lerugta onnan a keresztet. Ennek a szerencsétlen ifjúnak az lett később a sorsa, hogy a kommunistáktól agyongyálzott ifjúság ugyanazon helyről letaszította és halálát lelte“.

*

Hevesi Sándor nyilatkozatából: „Elkeserítő, mennyivel ügyesebbek a balkániak. Londonban eddig csaknem minden nemzet képviselője tartott előadást az egyetemen, még az albánok is, csak mi magyarok nem. A Shakespeare-társaság elnökénél történt, az elnök egy díszkötéses könyvet nyújtott át nekem. A könyv címe: Shakespeare Szerbiában. Az irigység szorította össze a szívem“.

*

Berecz Sándor írja Pittsburgból a Pesti Hírlap nov. 3.-i számában: „Az amerikaiak büszkék rá, hogy 120 milliós országuknak 642 egyeteme van ... (Ilyen arányban – hozzátehetjük – ötven magyar egyetem kellene, hogy legyen!) Legkisebb a St. Mary's-egyetem, ahol 15 hallgató és 7 tanár van ... A newyorki Columbia-egyetem évi dotációja 18-szor annyi, mint az összes magyar egyetemek büdzséje“. (Mit szólnak ehhez a magyar kultúra defetistái?)

*

Bármennyire is kerüljük a személyes polémiát, kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy Kosztolányi Ady-cikkét még az Ady-kérdésben egyébként óvatos Napkelet is dezavualta: „Milyen volt Kosztolányi vitairata? A kritikus szemében szürke, törékeny, érdektelen. Tisztelem a teljesítményt s tudom, ki Kosztolányi Dezső. De mit mondjak az ő öregágyú kaliberéről? Csak csodálkozom. Mi vehette rá, hogy a pestihírlapbeli ötletek játékospuskáit Adyra szegezze? ... Csak le kell verni a fogalmazás vakolatát s akárki kimutathatja e vitairat építészeti hézagait. Mi ez az írás? Baklövés!“ (Németh László cikkéből, Napkelet, 1929:388.)

*

Vass József mondotta Székesfehérvárott: „Költő, Mindszenty vagy Ady, nem tudná nyelvét kifejező szerszámává tenni egy pap lelki érzéseinek, mikor a huszonötödik évfordulón áll az oltár előtt“.

*

„Az élet ostoba és tehetségtelen. Az élet még sohasem irt szép regényt, az élet még sohasem formált igazi drámát. Próbálja csak valaki lemásolni vagy pontosan megírni az életben megtörtént dolgokat. Abból sohasem lesz irodalom. Valamire való író nem is nyúl ilyen eszközökhöz“. (Zilahy Lajos, Budapesti Hírlap nov. 3.)